

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Norra Mellby kyrka

Linderson, Hans

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2019). *Dendrokronologisk analys av Norra Mellby kyrka*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2019:57). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

10 juni 2019

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2019:57
Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV NORRA MELLBY KYRKA

Uppdragsgivare: Knadriks Kulturbygg AB, gränsgatan 19, 291 59 Kristianstad, org nr 55 6827-4061. Kontaktperson Karl-Magnus Melin

Område: Skåne **Prov nr:** 10883-10918 **Antal Prov:** 36

Dendrokronologiskt objekt: Kor (10883-10890) Absid (10891-10897, 10907-10910)
Långhus (10898-10906, 10912, 10914) Vapenhus (10913) Port sakristia (10915-10916) Port
långhus (10917-10918)

Resultat:

Dendro nr:	Provnr: Nr = takstol S = söder N = Norr	Träd- slag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta års- ring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	Kommentarer Mer vågad precision eller datering
10883	1 N stötta	Ek	154	Ej Sp, ej W	1110	E 1120	
10884	1 S stötta	Ek	135; 1	Ej Sp, ej W	1116	E 1126	
10885	6 hanband	Ek	126; 1	Ej Sp, ej W	1111	E 1121	
10886	4 S stötta	Ek	82; 1	Ej Sp, ej W	1088	E 1098	
10887	4 hanband	Ek	59; 1	Ej Sp, ej W	1125	E 1135	
10888	2 N sparre	Ek	85; 1	Sp 14, W	1594	V 1594/95	
10889	3 N sparre	Ek	60; 1	Sp 1, ej W	1583	1595-1599	
10890	3 N stötta rest	Ek	96; 1	Ej Sp, ej W	1109	E 1119	
10891	Mittstav	Ek	166	Ej Sp, ej W	1112	E 1122	
10892	1 N sparre	Ek	63; 1	Sp 7, ej W	1485	1488-1502	
10893	2 N sparre	Ek	68; 1	Sp 3, ej W	1481	1488-1502	
10894	2 S sparre	Ek	72; 1	Sp 1, ej W	1479	1488-1502	
10895	N murrem	Ek	79; 1	Ej Sp, ej W	1453	E 1463	
10896	2 bindbjälke	Ek	114	Sp 12, Nära W	1487	1487-1491	
10897	1 bindbjälke	Ek	85	Ej Sp, ej W	1458	E 1468	
10898	6 N stötta	Ek	93; 1	Ej Sp, ej W	1101	E 1111	
10899	5 S sparre	Ek	86	Ej Sp, ej W	1578	E 1588	(1588-1603)
10900	4 hanband	Ek	99; 1	Ej Sp, ej W	1065	E 1075	
10901	8 N sparre	Ek	123; 1	Ej Sp, ej W	1112	E 1122	
10902	S murrem	Ek	72; 1	Ej Sp, ej W	1449	E 1459	
10903	Stötta	Ek	116; 1	Ej Sp, ej W	1082	E 1092	
10904	11 S sparre	Ek	96; 1	Ej Sp, ej W	1111	E 1121	
10905	Blybräda	Ek	231; 1	Sp 10, ej W	1429	1429-1443	
10906	Blybräda	Tall	96	Sp 44, ej W	Ej datering		
10907	blybräda	Tall	85	Sp 64, W	Ej säker		(V 1654/55)
10908	Spån lös	Ek	91	Ej Sp, ej W	1695	E 1705	
10909	Spån	Ek	128	Ej Sp, ej W	1787	E 1797	
10910	Spån	Ek	112; 1	Ej Sp, ej W	1782	E 1792	

10911	Spån	Ek	64; 1	Ej Sp, ej W	1768	E 1778	
10912	Spån lös	Ek	128; 1	Ej Sp, ej W	1701	E 1711	
10913	Spån	Ek	77; 1	Ej Sp, ej W	1819	E 1830	
10914	LH källare lucka N	Ek	159	Sp 9, ej W	1665	1666-1680	
10915	Port Ö vägg	Tall	101+2; 1	Ej Sp, ej W	Ej datering		
10916	Port Ö vägg	Ek	102+5; 1	Ej Sp, ej W	Ej datering		
10917	Port	Ek	88+~8; 1	Ej Sp, ej W	1200+8	E 1218	(1230-1270)
10918	Port	Ek	94+10	Ej Sp, ej W	1174+10	E 1194	(1210-1270)

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Kor (10883-10890)

Det stora flertalet prover från korets taklag i denna undersökning dateras till 1100-talet, och om ett gemensamt fällningsår förutsätts har virket avverkats någon gång efter 1135. En undersökning från 2005 (Sundnér & Linderson) har gett denna åldersgrupp ett tidsspänn 1130-1140. Detta kan nu minskas till år **1136-1140**. Två prov, 10888 och 10889, avviker. Prov 10888 är avverkat **vinterhalvåret 1594/95** och prov 10889 är avverkat någon gång mellan åren 1595-1599.

Absid (10891-10897, 10907-10910)

Dateringarna från absidens taklagsvirke i denna undersökning visar på flera skilda avverkningsfaser. Prov 10891 från taklaget dateras till efter 1122, rimligen (god dendrokronologisk korsdatering) samtida med virket från korets taklag. Prov 10892-10897 från taklaget är avverkade, om ett gemensamt fällningsår förutsätts, någon gång under **åren 1488-1491**. Denna skarpa precision baseras på ett prov, 10896, vilken är troligen hämtad från en annan ståndort man kan därför alternativt använda den bredare dateringsmarginalen **1488-1502** för det övriga virket.

Virket från prov 10909-10910 (spån) är avverkade **efter 1797** om ett gemensamt fällningsår förutsätts. Prov 10908 är avverkat efter 1705 och kan ha avverkats samtidigt som 10909-10910, men ett eget, tidigare avverkningsstillfälle kan inte uteslutas. Proveniensen för det daterade ekspånvirket, är gemensam med virke från Linderöds kyrka, relativt lokalt i centrala Skåne. Prov 10907 är av furu och har med lägre säkerhet daterats till vinterhalvåret 1654/55.

Långhus (10898-10906, 10912, 10914)

Virket till prov 10898, 10900-10901 samt 10903-10904 från taklaget i denna undersökning har, om ett gemensamt avverkningsstillfälle förutsätts, avverkats någon gång **efter 1122**. Baserat på den goda korsdateringen med övrigt virke av samma ålder så bör virket vara avverkat **år 1136-1140**.

Avverkning 1590-1603. Virket till prov 10899 är avverkat efter 1588, och ett mera vågat förslag till avverkningsstid är någon gång **mellan 1588 och 1603**, möjligen samtida med prov 10888-10889 från koret. Prov 10902 dateras till efter 1459, möjligen samtida med prov 10892-10897 från absiden.

Prov 10905, blybräda, dateras till **1429-1443**, en udda datering och proveniens Särslövs kyrka, en mer västlig källa i Skåne. Prov 10906 har ej gått att datera, tall.

Prov 10912 (spån) dateras till **efter 1711** och virket kan ha samma avverkningsstillfälle som prov 10909-10910 eller 10908, beroende på hur många årsringar som saknas utanför den ytterst daterade årsringen. Virket till prov 10914 avverkades någon gång åren 1666-1680.

Prov 10911 (plats ej noterad)

Virket till prov 10911 (spån) är avverkat efter 1778, möjligen samtida med spån 10909-10910.

Vapenhus (10913)

Ett spån funnet i vapenhuset dateras till **efter 1830**. Om spån 10913, 10909-10910 samt 10911 antas ha ett gemensamt avverkningsstillfälle så måste samtliga spån vara avverkade efter 1830. Möjligen kan även prov 10908 och 10912 räknas till ovanstående resonemang.

Östport sakristia (10915-10916)

Virket i porten har ej gått att datera på grund av starkt eroderade ytor och skilda trädslag.

Port långhus/sakristia (10917-10918)

Virket i porten är, om ett gemensamt fällningsår förutsätts, avverkat **efter 1218**. Min tolkning är att virket är avverkat kring mitten av 1200-talet eller något tidigare. Skånsk proveniens.

Dateringar av tidigare ej daterade prover.

10784 mittstolpe 11 LH	V 1603/04
10785 mittstolpe 6 LH	E 1591 (V 1603/04)
10786 mittstolpe 11 LH	1598-1610
10791 bindbj 6 kor	1592-1596
10792 bindbj 3 kor	V 1595/96

Provenienser för respektive dateringsgrupp ovan samstämmer med undersökningen 2005 (jmf uppdaterad tabell nedan) om inget annat nämns i texten.

Dendrokronologiska enhetsgrupper (DE) betecknar stockar med årsringsmönster med hög inbördes korrelation. "A" för den först identifierade DE, "B" för nästa osv. De är alltså inte rangordnade. De gäller endast inom den undersökta populationen för varje enskild kyrka. Ett vanligt skäl att virke bildar "DE" är att träden har stått på samma ståndort eller åtminstone inom ett begränsat område. Virke tillhörande skilda byggfaser kan således med sina överlappande tidsserier bilda gemensamma dendrokronologiska enhetsgrupper.

Norra Mellby kyrka

Period	Fällningsår	Prover vars fällningsår överlappar denna tid	DE
I	1057-1067	10789+10790	B
II	1136-1140	10773+75+81+83+87+93	B
III	V1373/1374	10776-80+82	A (ej 10779)
IV	V 1594/95/96	10791+10792	C
V	V 1603/04	10784-10786	D

Korets yngsta datering kan föras till period II, 113640, här återfinns också virke från period I, 1057-1067. Allt virke från period I och II är sannolikt hämtat från en gemensam lokalitet. Allt daterat virke från långhuset täcker fällningstiden vinterhalvåret 1373/74, period III, eller period II (återanvänt).

Dendrokronologiska indikationer tyder på att mittstolparna, 10784-6, är yngre med gemensamt fällningsår.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891